ΑΡΤΕΜΙΣ ΓΑΖΩΡΕΙΤΙΣ.

Μαργαρίτης Γ. Δήμιτσας· Καθηγητής:
Μακεδονία.
τ. Α'.
Αθήναι 1896
Σ. 92-93
94-96

"Η Σκύδρα, ἣν ὁ μὲν Στ. Βυζάντιος κατὰ Θεαγένη καλεῖ πόλιν τῆς Μακεδονίας, ὁ δὲ Πτολεμαῖος καταλέγει ἐν Ἠμαθίᾳ καὶ ὁ Πλίνιος κατατάττει ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Εορδαίας, ἔκειτο πρὸς Β. τοῦ Κιτίου (Νάουσα) ἐν ἀποστάσει 2-3 ὡρῶν, ἔνθα ὑπάρχουσι τὰ χωρία Επισκοπή, Αρσένι καὶ Τσαρμαρίνοβον, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἐρείπια καὶ ἐπιγραφαί τινες, λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως Σκύδρας, κειμένης ποτὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ ἀρχιταξιάρχου. Κατὰ δὲ τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Delacoulonche ἡ Σκύδρα ἔκειτο ἐν τῇ θέσει τοῦ χωρίου Επισκοπή ... Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἀποσπάσματα, τὰ περισωθέντα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Επισκοπῆς καὶ τοῦ Αρσένι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν καὶ Βυζαντινὴν ἐποχὴν ... Αναμφισβήτητον καθίσταται ὅτι τὰ χωρία Επισκοπή καὶ Αρσένι ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Σκύδρας. ... Η ἀκμὴ τῆς Σκύδρας συμπίπτει μεταξὺ τοῦ γ' καὶ δ' αἰῶνος τῆς Ρωμαιοκρατίας

... Εν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Επισκοπῆς διατηροῦνται κιονόκρανα Κορινθιακὰ μετὰ μεγίστης καλῆς τέχνης.

Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὁ ναὸς οὗτος ἦν καθιερωμένος εἰς τὴν Ἄρτεμιν Ἀγροτέραν Γαζωρεῖτιν, ἣς ἡ λατρεία ἐπεκράτει ἐν Σκύδρᾳ.

"Ἄρτεμιν Ἀγροτέραν Γαζωρείτιδα καὶ Βλουρεῖτιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κυρίου Κλαυδίου Πιερίωνος Ἰουλίας Μεννίδος Ποπιλλίας Σωσιπάτρας
"Η ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου Επισκοπὴ καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Delacoulonche ὑπ' ἀρ. 28.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἐστιν ἀδιάδηλον, ὅτι τὰ ὀνόματα λείπουσιν ὅμως, ἔθηκαν τὸ μνημεῖον τοῦτο εἰς τὴν ἐν Σκύδρᾳ λατρευομένην Ἄρτεμιν Ἀγροτέραν καὶ Γαζωρείτιδα καὶ Βλουρεῖτιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κυρίου Κλαυδίου Πιερίωνος καὶ Ἰουλίας Μεννίδος θυγατρὸς τῆς Ποπιλλίας Σωσιπάτρας.
Καὶ τὸ μὲν α'. ἐπίθετον τῆς θεᾶς Ἀγροτέρα = ἀγραία ὡς προφύλαξ τῶν ἀγρῶν καὶ ποιμνίων ἀπεδίδετο αὐτῇ καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν, ἔνθα ἐλατρεύετο.

Τὸ β'. Γαζωρεῖτις ἐλήφθη ἐκ τῆς Μακεδονικῆς πόλεως Γαζώρου, ἔνθα ἐτιμᾶτο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (Γάζωρος πόλις Μακεδονίας τὸ ἐθνικὸν Γαζωράτιος. Η γοῦν Ἄρτεμις αὐτόθι Γαζωρία τιμᾶται.) Τὴν πόλιν ὅμως Γάζωρον ὁ Πτολεμαῖος κατατάττει μακρὰν ἐν τῇ παρὰ τὸν Στρυμόνα καὶ τὴν Ἀμφίπολιν Ἠδωνίδι, ἔνθα ποτὲ οἱ Πίερες, ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ Ὀλύμπου, ἀποκατεστάθησαν περὶ τὸ Παγγαῖον ὄρος

(ἀκολουθεῖ)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Delacoulonche ὅμως ἀναφέρει ὡς ἐπίθετον Βλουρεῖτιν, ὅπερ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δὲν ὑπάρχει, ἑρμηνεύει αὐτὸ ὡς θεραπικόν.

Ἔτους CΓΞC Σεβαστοῦ τοῦ καὶ Ὑπερβερεταίου Χ΄ Οὐλπία Εὐπορία καὶ Αὐρήλιος Διονύσιος ἀξιώσαντες οἱ θρέψαντες καὶ τὸν δουλωθέντα ὑπὸ θρεπτάρια ἰδίου ὀνόματι Ὀνησίμου περὶ ἔτη ΙΗ ἀνατίθημι θεᾷ Ἀρτέμιδι Γαζωρείᾳ ταύτην εἶναι δούλην τῆς θεᾶς....

Καὶ αὕτη εὑρεθεῖσα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ αὐτοῦ χωρίου. ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Delacoulonche σελ. 29. Ὑπόθεσις ταύτης ἐστὶ ὅτι ἡ Οὐλπία Εὐπορία καὶ ὁ Αὐρήλιος Διονύσιος τὴν θρεπτήν αὐτῶν Ὀνησίμην, συμπληρώσασαν ἡλικίαν 18 ἐτῶν, ἀφιέρωσαν εἰς τὴν Ἄρτεμιν Γαζωρίαν ὡς δούλην αὐτῆς. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀποδεικνύει ὅτι, ὡς ἐν Δελφοῖς ἐν ἄλλαις τῶν Ἑλλήνων πόλεσι, καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ἦτο ἐν χρήσει ἡ ἀφιέρωσις ἱεροδούλων ἤτοι ἡ ἀφιέρωσις δούλων εἰς θεότητά τινα.

Καὶ ἐν ταύτῃ περίεργον εἶναι ὁ συνδυασμὸς 4 γραμμάτων διὰ τὴν χρονολογίαν, ὅπερ ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς μεταβολῆς. Ὁ Delacoulonche παραδέχεται τὸ ϛ΄ γράμμα C ὑποδηλοῦν μόνον τὰ 3 ὑπόλοιπα γράμματα ΓΞC ἐξάγει τὸν ἀριθμὸν 273 ἀπὸ Ἀκτίου (243 μ.Χ.).

Delacoulonche: Mémoire sur le berceau de la puissance Macedonienne. Paris 1858.

Ταυτοῦ: Mission scientifique 1858. VII. 288